

פרק 6 המאה ה-18 (רוקוקו).

צרפת

הארדואן-מאנסאר, כנסית האינבאליד, פאריז, 1680-91.

בופראן, ארמון הארו 1712-13.

בופראן, ארמון בלונוויל 1702-20.

בופראן, פאריז 1714.

בופראן, סלון הנסיכה פאריז 1732.

גבריאל ג'רמין **בופראן** (Boffrand 1667-1753) מגדולי האדריכלים בתקופתו. שילב, כמקובל בצרפת בזמנו, בין מסורת הברוק הקלאסי בחיצוניות הבניין וסיגנון הרוקוקו בעיצוב פנים. בופראן היה יליד העיר נאנט ובנו של פסל וארכיטקט. בגיל 14 (1681) נשלח לפאריז על מנת להתחיל לימודיו אצל הפסל הנודע והוותיק פראנסוא ז'ירארדון (Girardon 1628-1715) ממעצבי הגנים והפנים של ארמון ורסאי. כעבור שלוש שנים עבר לסדנתו של האדריכל ז'ול הארדואן-מאנסארד*. תחילה כתלמיד ובהמשך כעוזר. במקביל פגש באמצעות זודו שהיה אחד ממשוררי החצר, את חשובי האמנים והאצילים שוחררי התרבות. בהיותו כבן שלושים (1697) מונה כמפקח הבניה של כיכר ואנדום (Vandôme) שתוכננה על ידי הארדואן-מאנסאר. בהמשך (1702-20) עבד בשירות הדוכס ליאופולד שליט (1697-1729) החבל האוטונומי לורן ובירתו נאנסי (יש סוברים שבתחילה עדיין שימש כאן כעוזרו של הארדואן-מאנסארד). במקביל המשיך לעבוד כעצמאי בפאריז, בעיקר כיזם/מתכנן של בתי מגורים פרטיים – תחום שהביא לו הכנסה רבה.

בהיותו בן 53 (1720) השתנה בבת מצבו הכלכלי של בופראן ובמקביל גם מעמדו כאדריכל. המדובר במשבר כלכלי שפקד את צרפת וארצות אחרות כתוצאה מנפילת הבורסה – אירוע הידוע גם בשם 'בועת מיסיסיפי'. התוצאה המיידית מבחינתו של בופראן הייתה לא רק אובדן כספים אלא גם לקוחות, כולל הזמנת עבודות עבור דוכס חבל לורן. אי לכך פנה לכיוון שונה כגון השקעה במפעל עופרת לצורכי בניה, תעלת אזור פיקארדי. בנוסף קיבל משרת מתכנן/מפקח באגף המלכותי לבנין גשרים וכבישים – תפקיד שכלל בניית מחסני נשק כמו גם פיקוח על בניית בתי החולים בפאריז.

בועת מיסיסיפי: הכוונה להתמוטטות חברה מסחרית פרטית שזכתה בשליטה בלעדית בסחר במושבה הצרפתית לואיזיאנה (היום בארה"ב) ולמעשה על סחר החוץ של צרפת גופא, כמו גם גבית המסים ויצירת המטבעות. בלעדיות זו ניתנה על ידי ליאופולד דוכס לורן, פטרונו של בופראן, ששימש כעוצר הממלכה (1715-23) ממותו של לואי ה-14 עד לבגרותו של לואי ה-15. תחילתה של הבועה במכירת 650,000 מניות שמחירן עלה מ-500 ל-18,000 לירות, כלומר הרבה מעבר לערכה של החברה. המשכה פשיטת רגל וסופה התערבות אוצר המדינה לכיסוי חלק מהחובות, על ידי העלאת נטל המסים, וערעור היחסים בין בית המלוכה והמעמד האזרחי (הבורגנות).

למרות שבפועל זנח את האדריכלות לאחר אותו משבר, למעט עבודות בודדות, התפרסם שמו ברחבי גרמניה. כתוצאה מכך הוזמן כיועץ לאדריכלים בין אלה בלטאזאר נוימן, מתכנן ארמון השליט ב-וירצבורג. בשנות השישים לחייו נהיה מעורב יותר ויותר בנושא הוראת האדריכלות, בסופה של תקופה זו, בהיותו בן 78 (1745) פירסם את 'ספר האדריכלות' הכולל איורים פרי ידו. וכן את השקפת עולמו לפיה יש לאדריכלות אופי (Caractère) – השקפה ממנה תצמח 'האדריכלות המדברת' בשלהי אותה מאה. חלק מהספר עוסק בשאלת 'הטעם הטוב' שתפס מקום חשוב בזמנו. לעניין זה טען כי בפועל 'לכל אחד טעם משלו' ולכן הטעם אינו בסיס לשיפוט אלא אופנה או כדבריו 'האופנה היא עריצת הטעם'. כמו כן היה מהראשונים שהשתמשו במונח 'פשטות אצילית' – מונח המבשר את הניאו קלאסיקה (משנת 1750 ואילך) מול ההגזמות הסלסוליים של הרוקוקו, בעיקר בעיצוב פנים.

עבודות ששרדו, רובן עם שינויים:

ארמון דה קראון ב-נאנסי (1712-3 Craon).

ארמון ב-הרואה (1712-13 Haroue).

ארמון ב-לונוויל (1702-20 Luneville) הושלם בשינויים ע"י אחרים.

ארמון הבורבוניס ב-פאריז (1710 היום בית הנבחרים).

מבחר בתי פרטיים ששרדו בפאריז:

בית גוראי (1712 Gouray).

בית מונמוראנסי (1712 Montmorancy).

בית אמלו (1712-14 Amelot).

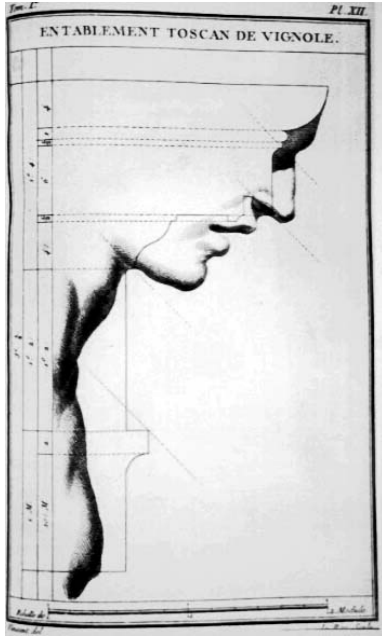
בית סינילי (1713 Seignelay).

בית טורסי (1713-15 Torcy).

בית ליד דה סוביז (1735-9 Soubise) היום ארכיון לאומי.

ז'אק-פרינסוא בלונדל (Blondel 1705-75). יליד רואן. בן אחיו של האדריכל ז'אן-פראנסוא בלונדל מחברי האקדמיה המלכותית (משנת 1728), אבל אין יודעים באם הייתה לו גם קירבה משפחתית עם ניקולא-פראנסוא בלונדל (1618-86 ע"ע). על אף שעסק בתכנון בניינים

עיקר תרומתו בתחום ההוראה והתיאוריה באדריכלות הצרפתית במחצית השנייה של המאה ה-18. כבר בגיל 32 (1737) פרסם את ספרו הראשון 'על תכנון בתים כפריים ועיטור בניינים' – ספר שהייתה לו השפעה רבה למרות שאינו מקורי במיוחד. כעבור 6 שנים בהיותו בן 43 (1742) יסד, עם אחרים, את המכללה הפרטית הראשונה לאדריכלות וכאן לימד במשך כ-11 שנים (עד 1754). בשנים אלו חיבר עוד שני ספרים: האחד, 'אדריכלות צרפתית' (1752-56), והשני, על הצורך בלימוד אדריכלות' (1754). בהיותו בן 59 (1759) הוזמן להרצות באקדמיה המלכותית לאדריכלות. מבנייניו, המעטים בלאו הכי, לא נותר כמעט דבר למעט חזיתות הכיכר המרכזית של מץ (Metz) שבוצעו בעשור האחרון של חייו (1764-74). בשנים אלו גם ערך את הרצאותיו ב-9 כרכים כולל 3 כרכי איורים. בכל אלה, למרות איכותם, אין חידושים רבים למעט הרחבת הדיון בנושא האופי שכבר העלה בופראן (עי"ש) לפניו. בלונדל נפטר בפאריז בהיותו בן 69.

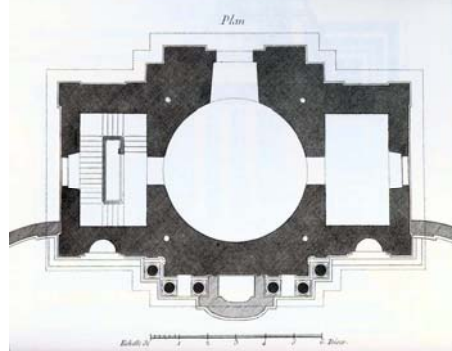
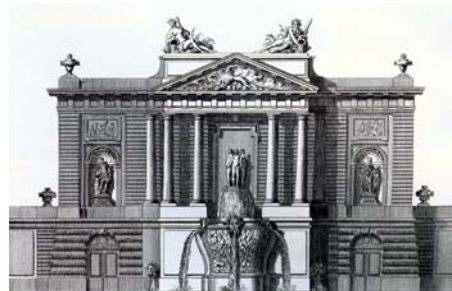

בלונדל זיאק, קורס אדריכלות 1771.

- רבים מתלמידיו של בלונדל, מהם שהגיעו גם מחוץ לצרפת – התפרסמו לימים כיוצרים חשובים בזכות עצמם, ביניהם:
 - שארל לואי קלריסו (Clerisseau 1820-1721).
 - פייר פאט מצרפת (Patte 1814-1723).
 - ריצ'רד צ'מברס מאנגליה (Chambers 1796-1723).
 - רישאר מיק מצרפת (Mique 1794-1728).
 - כריסטיאן ויינלינג מדרזדן, גרמניה (Weinling).
 - פיטר סווארט מהולנד (Swart).
 - סימון לואי דו רי (Du Ry 1727-1799).

בלונדל זיאק, תכנית וחותך למבואה מלכותית.

בלונדל זיאק, עקרונות חזית למזרקה ציבורית.